

SOK

INFO

Nr. 199

September 2021

Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven - Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

SOK en Stichting Ir. D. C. van Schaik

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	06 518 37 304	<i>susanne.hanssen@sok.nl</i>
Rob Visser	Secretaris		<i>secretariaat@sok.nl</i>
Kevin Amendt	Alg. bestuurslid		<i>kevin.amendt@sok.nl</i>
John Hageman	Alg. bestuurslid		<i>johnhageman45@gmail.com</i>
Patrick Semmeling	Alg. bestuurslid		<i>patrick.semmeling@ziggo.nl</i>

SOK-ledenadministratie:

Ger Beckers, Via Regia 158C, 6217 JZ, Maastricht, Tel.:06 510 58 333 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

Bestuur Stichting Ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@archeopro.nl</i>
Patrick Speetjens	Penningmeester		<i>patrick.speetjens@ziggo.nl</i>
René Haemers	Secretaris	06 - 522 80 011	<i>rhaemers@gmail.com</i>

info@vanschaikstichting.nl
www.vanschaikstichting.nl

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Ifteren, Tel.:043 - 364 54 19 *johnhageman45@gmail.com*
Frans Willems, Driekruisenstraat 104 b5 B 3700 Tongeren, Tel.: +32 470 290 709 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op internet:

www.sok.nl/facebook.com/SOKNHGL Webmaster: Patrick Semmeling *webmaster@sok.nl*

SOK-avond:

SOK-avonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, juli, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Aanvang: 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting Ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting Ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

SOK-Denktank:

De Denktank heeft een ondersteunende/adviserende rol (zonder beslissingsrecht en verantwoordelijkheid) en is samengesteld uit SOK-leden die initiatief hebben getoond en goedgekeurd zijn door het bestuur.

Verwijderd ivm. privacy-wetgeving

Beste leden,

Susanne Hanssen, voorzitter SOK

De wereld gaat weer langzaam open, we mogen steeds meer, bijvoorbeeld in de berg lopen tijdens de RRB-avonden (wel even aanmelden van tevoren wegens maximum aantallen i.v.m. corona).

Helaas horen de SOK-avonden in het museum daar nog niet bij.

De SOK-avond op 10 september gaat dan ook via het inmiddels ingeburgerde Zoom.

Het online verzorgen van lezingen blijft behelpen, maar schept ook nieuwe mogelijkheden.

We kunnen nu makkelijk lezingen opnemen en achteraf bewerken.

Zo blijven lezingen voor de toekomst bewaard.

Niet alle sprekers vinden dit een prettig idee natuurlijk, om uiteenlopende begrijpelijke redenen.

We hebben besloten alle sprekers te vragen of ze het goed vinden dat we de lezing opnemen.

Zo'n lezing kan online op YouTube gezet worden, of enkel opgeborgen in het SOK-Doc, te leen voor SOK-leden.

We respecteren uiteraard de wensen van de spreker en houden rekening met ieders privacy.

Bij het bewerken kunnen stukken eruit gehaald worden, b.v. waar vragen tussendoor gesteld worden, zodat alleen de spreker en niet wij allemaal op YouTube verschijnen.

Patrick Semmeling regelt de techniek en heeft er, samen met Kevin Amendt, voor gezorgd dat de meest recente lezing, van John Caris over de musea in de St. Pietersberg, inmiddels via YouTube te bekijken is. Met dank aan John, Patrick en Kevin.

Ga naar YouTube en tik in de zoekbalk: SOK NHGL.

Behalve de lezing van John zijn er een aantal mergelgerelateerde filmpjes te zien. Meer informatie hierover is te vinden verderop in deze Info.

De komende lezing (zie programma elders) zal niet op YouTube verschijnen, dus mis hem niet, vrijdag 10 september, 19.30 uur:

www.sok.nl/sokavond.html.

De aankondiging volgt zoals gewoonlijk ook nog per mail.

Zoals reeds eerder vermeld: SOK-Info 200 komt eraan!

Een mooi jubileum van een ledenblaadje dat zich ontwikkeld heeft tot een serieus naslagwerk.

We willen er graag een bijzondere editie van maken, met jullie hulp. Stuur een klein (of groter) stukje naar de redactie. Het kan van alles zijn, laat je fantasie maar werken.

Een samenwerking met het Limburgs Landschap is weer een stapje dichterbij. Na o.a. gesprekken met de SOK heeft LL een nieuwe visie geformuleerd waarin nadrukkelijk een plek is voor de mergelgroeven in hun gebied.

We stellen jullie op de hoogte zodra er concrete plannen zijn.

De geplande opruiming in de groeven van het Caestertplateau hebben vele aanmeldingen opgeleverd. Daar zijn we erg blij mee, samen hopen we veel goed werk te verrichten.

Er zijn nog enkele plaatsen beschikbaar voor Groeve Ternaaien Beneden op 18 september.

Bij interesse, mail: susanne.hanssen@sok.nl.

Dan sluit ik af met een hartelijke berggroet namens het hele SOK-bestuur/denktank.

Programma SOK-avond per zoom op 10 september:

Ed de Grood over Caestert.

Verslag van de SOK-ledenavond op vrijdag 9 juli 2021

Rob Visser

Bij deze zoom avond waren er 31 personen aangesloten.

Na enkele kleine startproblemen en opening door Suzanne krijgt Mike Lahaye het woord. Deze avond zal hij spreken over 1: een opvulling in de Lindestraat, 2: de afsluiting van de groeven van het Plateau van Caestert, 3: de opruimdagen van het Plateau van Caestert en het “3 D plezier”.

De graet in de Lindestraat te Zichen is van 1663. De graet bleek ingestort door een lekkage. Zoals wel vaker is een lekkende waterleiding reden voor verplaatsing van de leemachtige grond waardoor holten ontstaan. In de Lindestraat was hierdoor, ongeveer 3 meter onder de stoep, een koepelvormige holte ontstaan met een hoogte van circa 1 meter.

De firma Kleijnen heeft het werk uitgevoerd door de graet eerst te stutten. Tegenwoordig wordt er eerst een bekisting aangebracht om het erfgoed zoveel mogelijk te beschermen. Daarna werd deze opgevuld met 60 m³ schuimbeton. Dan vervolgt Mike zijn presentatie met Caestert. Dit stelsel ligt in het gebied van Visé en wordt beheerd door het Waalse DNF (Département de la Nature et des Forêts). De kapelingang is recent zonder overleg door een graafmachine gedicht met enkele kubieke meters grond. Inmiddels is met de diverse belanghebbenden een plan opgevat om de ingangen van Caestert door vrijwilligers op te ruimen. De Gemeente Riemst heeft deze plannen reeds goedgekeurd en zorgt voor verzekering en catering. De SOK zal de organisatie van de vrijwilligers op zich nemen en is daarmee onlangs al begonnen. Behalve opruiming van de ingangen is het ook een goede gelegenheid om de verstandhouding tussen de belanghebbenden te verbeteren met het oog op toekomstig beheer van Caestert en wellicht toegang voor onderzoek en recreatief gebruik. Voor de opruimwerkzaamheden zijn een drietal data in augustus en september vastgelegd.

Tenslotte laat Mike een aantal 3-D foto's zien van het inwendige van het Fort Sint Pieter en de daaronder gelegen gangen. Altijd weer een indrukwekkend gezicht. Deze 3-D beelden zijn gemaakt ten behoeve van de permanente expositie door Maastricht Underground in één van de caponnières.

Hierna neemt Joep Orbons het woord en brengt nieuws van de VSS (Van Schakstichting). Er waren enkele vervelende affaires: een inbraak in de Scharnderberg en vernieling van de deur van de Vuursteenmijn. Vervelend en zinloos. Hij meldt de verschijning in maart van de nieuwe Steunpilaar met onder meer artikelen over het handboek Groevenbeheer, ontwikkelingen in de Vuursteenmijn en een artikel van Luck Walschot over twee Vlaamse geologen die in De Keel een onderzoek hebben verricht naar de lithografische samenstelling. Dan meldt Joep dat er een vergunning is voor De Keel en de Kleine Keel en dat bezoek mogelijk is via Luck. Vervolgens zegt hij dat er inmiddels een nieuwe Technische Dienst is met Jean Marie Schrijnemakers en Jo Pantekoek en wellicht nog iemand.

Inmiddels is de verbouwing van de Vuursteenmijn in volle gang. Er zijn twee deelprojecten "leader" en "consolidatie Vuursteenmijn" genoemd. De voortgang van de verbouwing, die in 2023 zal worden afgerond, is te volgen op de website "verbouwing.vuursteenmijn.nl". Er zijn diverse specialisten bij de verbouwing betrokken waaronder archeologen en Mike, die een 3-D scan gemaakt heeft. Ondertussen gaan de vleermuistellingen gewoon door. Op enkele plaatsen zijn er op het plafond authentieke haksporen aanwezig. Deze zullen in de uiteindelijke situatie prominent zichtbaar zijn voor bezoekers. Inmiddels zijn de geplande zijgangen uit de huidige muren gezaagd.

De rondleidingen gaan 's avonds en in de weekenden gewoon door. Er is ook een lamp aangebracht in een paar schachten met de bedoeling door verlichting van de horizontale gangetjes een indruk te geven van de lichtinval destijds, 6000 jaren geleden. Er komen vier gangen met verschillende panoramavensters. Gang 4 bijvoorbeeld biedt nu al een 180° wijd vrij uitzicht, waardoor de suggestie wordt gewekt dat de bezoeker zich in een gangetje bevindt. De bedoeling is om deze suggestie op de andere plaatsen ook te bieden.

Websites: www.vanschaikstichting.nl; www.vuursteenmijn.nl; www.verbouw.vuursteenmijn.nl

Na de pauze neemt John Caris het woord. Hij beschikt over veel materiaal betreffende de musea in de Sint Pietersberg. Niet alles hiervan is gebruikt in zijn publicatie welke verscheen in SOK-Mededelingen 75. Vandaar de titel van de voordracht: “De ondergrondse musea van de Sint Pietersberg – wat niet in SOK-Mededelingen 75 verscheen.”. De voordracht wordt geïllustreerd met talrijke, meestal historische afbeeldingen. In de stadsbibliotheek heeft hij het boek “De Sint Pietersberg in beeld” gevonden met daarin genoemd Leonard Schols, voorzitter van het gezelschap “Société des amis de lettres et des beaux arts” en oprichter van het Museum in Slavante. In het boek (1901) verder diverse foto's met reclame voor het Museum. Er volgen meerdere foto's van het Museum met onder meer de Plesiosaurus, Mammoet en de opvulling met de z.g. “ENCI pap”. Er was ook een opschrift van Koningin Wilhelmina die in 1895 het Museum bezocht heeft. Later is ze met haar echtgenoot Hendrik teruggekeerd.

In de Zonneberg zijn er twee musea: “Willems I” en “Willems II” genoemd. Er worden diverse afbeeldingen hiervan getoond. De tekening “Jezus in de tempel” is een kopie zoals trouwens vrijwel alle afbeeldingen. Heinrich Hoffmann heeft in 1881 het origineel vervaardigd dat momenteel in het “Gemäldemuseum” in Dresden hangt. Het origineel van “de lezende monnik” (door Jules Sondeijker) hangt daar ook. Op de tekening van Wilhelmina en Hendrik hangt de linkerarm van Wilhelmina er vreemd bij. De tekening is gemaakt met de foto van het statieportret als voorbeeld. Op de foto zijn ze gearmd; op de tekening echter niet en is de arm geïmproviseerd. Bij de ingang van de Zonneberg was een boog met de tekst: “Hulde aan H.M. de Koningin der Nederlanden en Z.K.H. de Prins der Nederlanden 1895 en 1903” met daaronder een aantal Duitse officieren uit de Tweede Wereldoorlog en de gids J. Montulet.

Van “Willems II” worden foto's getoond zoals de fake-stalactiet die daar tot 1990 hing, bereikbaar was vanuit de Kapel en uiteindelijk zwaar beschadigd werd. H. van der Veur maakte twee tekeningen van Napoleon, die beide verdwenen zijn.

Het portret van P.H. Ceulen blijkt een getrouwe kopie te zijn van het bidprentje van Ceulen. De steenkolenmijn werd door Nico Willems aangelegd. Deze was vrij klein met een schuin dak. De schuin verlopende nis in de zijmuur stelt een mijngang voor en was zelfs met kolengruis bedekt. Ook “de herders die in het veld lagen” is een kopie waarvan John het origineel vond (Plokhorst, 1881). In de KLM weg is het bekende “medaillon”. Aanvankelijk zou volgens sommigen koningin Astrid hierop afgebeeld zijn, maar John vermoedt van niet. Daarna is er een vignet van de KLM op afgebeeld. Dan is er de tekening “La liberté” met de Bataafse maagd. Hoewel de naam Jules Sondeijker er onder staat is de kwaliteit van deze afbeelding niet zoals we van Sondeijker gewend zijn. De afbeelding “Bienvenu, welkom, welcome” is vermoedelijk eveneens een kopie. Ondanks speurwerk heeft John het origineel hiervan niet gevonden. “Ahasverus” is ook een kopie: John heeft het origineel, een gravure door Frans Tielen (1894), gevonden op een veilingsite. “Van Houten” is dan weer een kopie van een poster. Op andere reclames gaat John niet in: deze zijn door anderen onderzocht en de resultaten hiervan worden te zijner tijd gepubliceerd. “De Helpoort”: hier was vroeger een tekening van de Olympisch kampioene Fanny Blankers-Koen, ook al weer getekend naar een foto. Met een foto van de “Koninklijke familie” (1948) waar vroeger een andere tekening geweest zou zijn en waarvoor John een vlaai belooft voor degene die daarover meer weet, wordt deze boeiende presentatie besloten. Na een dankwoord door de Voorzitter wordt deze SOK-ledenavond afgesloten.

SOK-Info 200

John Hageman

Onderstaande tekst is al eens geplaatst in SOK-Info 198. Daar heb ik in de vorm van enkele bijdragen respons op gehad. Graag had ik dit jubileum van de Info met nog meer leden artikeltjes e.d. opgefrist. Daarom nogmaals mijn verzoek aan de SOK-leden.

Oktober 1984 verscheen van de hand van Ton Breuls, toenmalig secretaris van de SOK, de eerste SOK-Info; zeggen en schrijven één blaadje papier. Maar..... het begin van een succesvolle reeks Info's die in oktober 2021 tot nummer 200 zal zijn opgeklommen.

In SOK-Info 100, met de gekleurde kaft, blijkt redacteur Fons Leunissen in liefst

27 hoofdstukken terug op de inhoud van die eerste 100 nummers en haar auteurs onder het motto: De geschiedenis van de SOK-Info: Steeds dikker, steeds gezelliger. Dat doet hij op werkelijk sublieme wijze en ik kan de lezer aanraden daar nog eens kennis van te nemen. Om zo weer eens te genieten van die soepele compilatie en zo en passant het een en ander weer op te frissen.

Nu in oktober dus de 200ste uitgave.

In een bestuursvergadering van de SOK hebben we met elkaar overlegd hoe nummer 200 inhoudelijk “een gezicht” te geven. Dat ging eerlijk gezegd niet van een leien dakje en uiteindelijk werd besloten om een uitgave vóór de leden een uitgave ván de leden te laten zijn.

“Voor de leden van de leden”

Het is altijd moeilijk geweest om zoveel mogelijk leden ook daadwerkelijk een bijdrage te laten verzorgen. Niet iedereen voelt zich hiertoe geroepen en wel om uiteenlopende redenen.

Toch willen we het gaan proberen. Niet geschoten is altijd mis: van professioneel tot laagdrempelig, iedere bijdrage is een bijdrage.

Het zou toch geweldig zijn als zoveel mogelijk leden hun verenigingsblad middels een kleine bijdrage laten zien dat ze het een warm hart toedragen.

In concreto is bijvoorbeeld te denken aan:

‘n anecdote (berglopersverhaal), ‘n gedichtje, wat trekt je in grotten aan, ‘n foto van een lievelingsplekje, ‘n gevonden fossiel, ‘n bijzonder opschrift, ‘t voorstellen van je grottengroepje, ‘n foto van een overleden grottenloper, ‘n zelf getekend cartoon, ben je geen schrijver lever ‘n foto in, ‘n kort verslagje van een bezoek, je bergvondst(en) (munten, gereedschap, etc.), ‘n bijzondere gebeurtenis, ‘n foto van je favoriete opschrift, ‘n kort antwoord op: “Ik houd van grotten, omdat...”, leuke ontmoetingen ondergronds, ‘n verslag van een onderzoekje, ‘n groepsfoto met namen, je verlichting, stel je zelf eens voor, ‘n briefkaart of andere afbeelding, ‘n relevant krantenknipsel, tips voor mede-berglopers, interessante ljnks, literatuurtips, etc.etc.

Nogmaals, niet uitputtend. Een korte, kleine bijdrage.

Laat je “vereeuwigen” in SOK-Info 200, zodat de hoeveelheid aan bijdragen als het ware een “collectors item” oplevert en dat voor de buitenstaander dit nummer weerspiegelt wat ons grottenlopers toch drijft om steeds maar weer de door ons zo geliefde onderaardse kalksteengroeven te blijven bewandelen.

Recent verschenen

Patrick Semmeling

Dit jubileum- en themanummer van John Caris is geheel gewijd aan de ondergrondse musea van de Sint Pietersberg. Er was tot nu toe nog nauwelijks over dit onderwerp geschreven en foto's uit de beginjaren zijn zeldzaam. Deze musea ontstonden in het laatste kwart van de 19e eeuw toen steeds meer bezoekers hun weg vonden naar de onderaardse kalksteengroeves.

Museum Slavante: Hierin waren onder meer een portret van Koningin Wilhelmina, de handtekening van Napoleon, een mosasaurusreliëf, fossielen van mosasaurussen en een nagemaakte steenkolenmijn te zien.

Musea Zonneberg: In Willems I waren tekeningen als de Nachtwacht en Jezus in de Tempel, maar ook fossielen en reliëfs van twee schildpadden en een mosasaurus te zien. In Willems II werden een nagemaakte drup, een stalactiet en allerlei tekeningen getoond. Ook een kopie van de handtekening van Napoleon en zijn vermeende monogram worden besproken.

In het artikel worden tenslotte ook allerlei andere bezienswaardigheden in de gangenstelsels, zoals de kapel in de Zonneberg, Negendrup, reclametekeningen, de Franse kapel, e.a. in woord en beeld gepresenteerd.

Voor iedereen die wel eens in de Sint-Pietersberg rondloopt, dus zeker interessante literatuur. Bestellen of abonneren: sokmededelingen@nhgl.nl

Diverse digitale updates

Digitale SOK-Info

Enkele SOK-leden ontvingen op verzoek de SOK-Info al digitaal als pdf.

Dit is met name handig omdat de tekst dan ook doorzoekbaar is.

Omdat dit doorsturen echter handmatig moest en er nog wel eens bij inschoot, is het vanaf nu mogelijk om de digitale Info ook te downloaden via de NHGL website.

Ook dank aan Johan de Boer voor het beheer van de infrastructuur.

Noot 1: de inloggegevens heb je van het NHGL gekregen in de welkomsbrief toen je lid werd.

Beschik je hier niet (meer) over, neem dan even contact op met het NHGL (nhgl.nl/contact/kantoor), de SOK heeft deze gegevens niet.

Noot 2: het kan soms 10 tot 30 seconden duren voordat je iets in beeld krijgt. Wacht het dus zeker even af als er niet meteen een reactie komt.

Noot 3: typ geen 'www' voor de links, dan werken ze niet.

Noot 4: het is niet de bedoeling deze Info's te gaan delen met niet-leden.

Methode A

Ga naar deze link en doe dan inloggen: bit.ly/digitalesok

Methode B

1) Ga naar deze link en doe dan inloggen: fs.nhgl.nl

2) ga aan de linkerzijde naar deze map: Website >> Redactie >> Sokinfo

Methode C

Waarschijnlijk werkt deze manier alleen vanaf een computer:

1) ga naar: nhgl.nl en doe aan de linkerzijde aanmelden

2) ga naar: nhgl.nl/studiegroep/sok#downloaden

3) klik op de knop: Deelnemers (mogelijk moet je nogmaals aanmelden)

4) ga aan de linkerzijde naar deze map: Website >> Redactie >> Sokinfo

Overigens: voor de SOK-Mededelingen hoef je helemaal niet in te loggen. Alle oudere nummers tot en met 2017 staan namelijk openbaar op: nhgl.nl/redactie/sok-mededelingen#downloaden

De Mededelingen van na 2017 zul je er (nog) niet vinden; immers als we alles gratis online zetten, dan houden we geen abonnees meer over.

Website

Sinds de introductie van de nieuwe SOK-website 2 jaar geleden wordt deze goed bezocht: gemiddeld zo'n 10x per dag. Na het recente promotiebericht in de Limburger over SOK-Mededelingen 75, steeg het bezoekersaantal tot maar liefst 60! Bestaat er wellicht zoiets als het Ton-Breuls effect?

Er zijn inmiddels veel zaken bijgekomen: zo is er nu een index van artikelen uit het Natuurhistorisch Maandblad die gerelateerd zijn aan de SOK. Het doorspitten van de 110 jaar aan onderzoek heeft mij minstens een half jaar werk gekost. Henk ten Brinke had weliswaar al een vergelijkbare doorzoeking gedaan voor de jubileum-DVD (2017), echter die is niet op een website te doorzoeken en ook bleken er nog zaken gemist. Zo bevat de nieuwe index niet alleen artikelen over mergel, maar ook geologie, fossielen, flora & fauna en personen die met de SOK of hiervoor genoemde disciplines te maken hebben.

Ook zijn er indexen van diverse tijdschriften van derden en andere mergelliteratuur: Stichting Ondergrondse Werken, Underground Outlaws, Sint-Pieter Vroeger & Nu, Heemkunde Kanne en deels ook van GOGRI en het LGOG. De boekjes van Heemkunde Gronsveld en het Geuldal worden in het najaar doorgespit.

Verder is er een instructiepagina gekomen voor de Zoomlezingen: blijkbaar vinden ook niet-SOK-leden deze pagina erg handig, want er zijn bezoekers die puur en alleen die instructiepagina bekijken en verder niks aanklikken.

Ook zijn er enkele zaken verwijderd, zoals de pagina waarop leden zaken te koop konden aanbieden: hier werd helaas door niemand gebruik van gemaakt. Ook op de pagina met oproepen is er helaas geen enkele reactie gekomen. Uw advertenties + oproepen mogen voortaan dus weer in de SOK-Info.

Youtube

De SOK heeft sinds kort ook een eigen Youtube kanaal.

Hierop zijn twee zaken aan te treffen:

- Opgenomen lezingen: het was een wens van meerdere SOK-leden om nog eens een lezing terug te kunnen kijken, of een kans om deze in te halen als men was verhinderd op de SOK-avond. Momenteel is alleen de lezing van John Caris over de musea van de Sint-Pietersberg opgenomen. Elke spreker mag zelf beslissen of de lezing mag worden opgenomen, of juist liever niet.
- Een afspeellijst van diverse mergelvideo's (playlist).

Hoe kom je nu bij dit kanaal uit: wel dat vergt een toelichting.

Standaard is een kanaalnaam op Youtube een hele lange reeks aan willekeurige tekens: www.youtube.com/channel/UCsDo6wCDOtrhhNcPo2xeOTw

Het blijkt dat een eigen naam instellen pas kan vanaf minstens 100 abonnees.

Daarom het dringende verzoek om allemaal even te abonneren, zodat des te sneller een eenvoudigere naam/link mogelijk is! Het kanaal is nu het makkelijkste te vinden door in de zoekbalk in te geven: "SOK NHGL".

SOK-Doc

In de loop der tijd zijn er boeken, tijdschriften, krantenknipsels, cd's, dvd's en dergelijke aan de SOK geschonken, zodat leden deze kunnen raadplegen. Deze zijn opgenomen in het SOK-documentatiecentrum oftewel het 'SOK-Doc'.

Op de website is hiervan nu een index te vinden. Deze is verwerkt in de tabel van het literatuuroverzicht. Noot: deze is het beste op een computer te bekijken, vanwege de breedte van de tabel.

Heb je als SOK-lid iets nodig voor je onderzoek, dan kun je contact opnemen met de voorzitter of het secretariaat voor de fysieke items, of met de webmaster voor de digitale items (zie pagina 2 of contactknop op de website).

Noot: sommige materialen worden niet uitgeleend, of zijn alleen na overleg beschikbaar.

Het SOK-Doc bevat:

- Restvoorraad papieren SOK-Mededelingen en SOK-Info's: wie nog fysieke exemplaren mist, of aan iemand anders wilt schenken: neem even contact op.
- Diverse boeken, manuscripten, proefschriften, rapporten en brochures,
- Enkele jaargangen van tijdschriften met artikelen over groeves of vleermuizen (bijv. Troglotiel, Steunpilaar, Subterranea Britannica, Grondboor & Hamer, Sprekende Bodem, Pierk (Speleo Nederland) etc.,
- Diverse plattegronden, foto's, folders, flyers en kalenders,
- Losse artikelen uit diverse bronnen + krantenknipsels,
- Dvd's en audio-opnamen (lezingen, interviews met blokbrekers),
- 8mm filmopnamen uit de Zonneberg in 1975 (wordt later gedigitaliseerd),
- Papieren Van Schaik collectie: werkvoorbereidingen, proefstukjes, aquarellen van de St. Pietersberg, etc.,
- Objecten Van Schaik collectie: rolmeter, vergrootglas, knijpkat (zaklamp),
- Memorabilia van de SOK en de Aquariumgrot,
- Ook zijn de Powerpoint presentaties van enkele lezingen digitaal opgenomen in het SOK-Doc.

In de komende jaren zullen we trachten meer te gaan digitaliseren. Indien leden of nabestaanden een donatie willen doen: de meeste boeken zitten reeds in het SOK-Doc. Foto's en andere unieke items zijn altijd welkom.

Even voorstellen

Jerémy Schellings

Mijn naam is Jerémy Schellings.

Ik ben geboren in Maastricht, maar woon sinds mijn geboorte in Riemst.

Mijn interesse gaat vooral uit naar de mergelgroeven zelf en de studie hiervan. De verschillende ontginningen, de datums van de ontginning. De vele opschriften die er geschreven zijn op de mergelmuren door de blokkbrekers, vluchtelingen in oorlogstijden, ...

Ik ben er al van kinds af aan zeer in geïnteresseerd, maar ben er nu veel serieuzer mee bezig. Daarom dat ik me heb aangemeld bij de SOK en het NHGL. Voor het EBC moet ik nog in aanmerking komen voor de te volgen lessen en dan kan ik gebruik maken van de RRB.

Ik heb redelijk ervaring met berglopen. Meerdere groeven heb ik inmiddels al bezocht.

Met name ben ik geïnteresseerd in de mergelgroeven die in mijn regio liggen: Maastricht, Riemst, Eben-Emael, Ternaaien, Lixhe of Hallembaye...

Maar in feite interesseer ik me voor elke kalksteengroeve.

Ik heb me bij het berglopen altijd netjes aan de regels gehouden. Zelf houd ik absoluut niet van liggend afval op de grond en vandalisme in deze prachtige mergelgroeven.

En ook met de veiligheid hou ik zeker rekening, daarvoor graag de lessen voor het EBC.

Het berglopen zelf vind ik in het algemeen geweldig, gewoon het ondergrondse ervan, de prachtige mergel, de magnifieke stelsels...

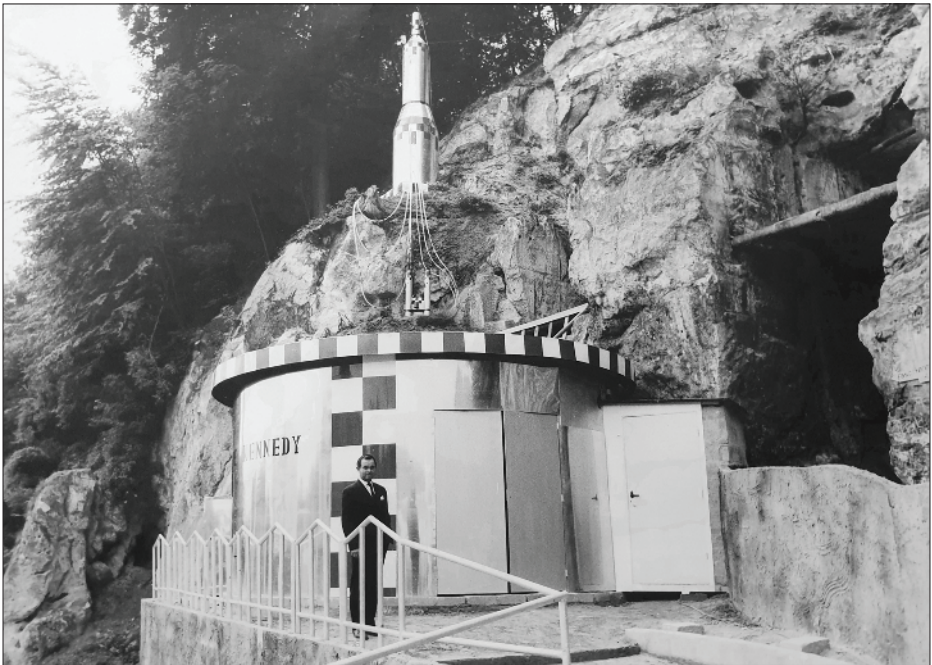
Ik ken iemand die me het mergel-gebeuren heeft leren kennen, namelijk Roel Roijen en hiervoor wil ik hem graag bedanken.

Door hem begon ik me veel meer te interesseren in de kalksteengroeven en het berglopen.

Verder ben ik absoluut bereid om veel meer bij te leren, ook dankzij Luck Walschot die ik heb leren kennen tijdens een rondleiding in het Avergat gangstelsel.

Maar ook van jullie, lezers, zou ik met groot plezier willen bijleren en ook jullie persoonlijk leren kennen.

Ik hoop hiermee jullie een beeld te hebben geven over wie ik ben en wat mijn interesses zijn in de mergelgroeven en het berglopen.

Ben Koster staat voor zijn toeristische attractie genaamd de Fantoomspelonken. Deze maakt deel uit van de eeuwenoude Plenkertgroeve.

Inzending: Rob Habets

Volgende pagina:

Artikel uit "De Tijd" van 26/06/1963

(Delpher)

„Fantom-spelonken“ in Valkenburg

Een der „bewoners“ van Valkenburgs „Fantom-spelonken“.

De toeristische attracties in Valkenburg nemen met het jaar in aantal toe. Het zomerseizoen 1963 maakt op deze regel geen uitzondering, want aan de vooravond van de eigenlijke vakantie maanden (juli en augustus) is de feestelijke ingebruikneming van een in meer dan één opzicht opmerkelijke attractie: de „Fantom-spelonken“.

Valkenburg dankt deze bezienswaardigheid nu eens niet aan een van zijn vele ondernemende zakenlui, maar aan de aldaar woonachtige publicist Ben M. Koster. In het hart van het oude vestingstadje — aan de 's zomers massaal „bewandelde“ Plenkertstraat — ontdekte hij een bijzonder mysterieuze mergelgrot, die nog geen bezienswaardigheid herbergde.

Ben M. Koster wist met deze grot wel raad. Haar grillige vormen en de

ouderdom van de onderaardse mergelgroeven in Limburg inspireerden hem tot de uitbeelding van een brok oerwereld of zoals hij zelf zegt „tot een thriller in beeld-vorm“. De spelonken-rijke grot, welke de burgemeester van Valkenburg, de heer F. Breekpot, vrijdag zal openen, wordt bevolkt met „voorwereldlijke“ wezens: zwevende monstervleermuizen; vervaarlijk uitziende draken; griezel-dwergen en mammoetvissen.

Al deze onderaardse wezens worden ter verhoging van het mysterieuze, letterlijk en figuurlijk in een twintigste eeuwse kleurverlichting geplaatst.

De uitzonderlijke wezens, de fluorverlichting en niet te vergeten de daarbij behorende elektronische galmgeluiden zullen de naam „Fantom-spelonken“ stellig alle eer sandoen.

In memoriam: Hub Geurts, een bergloper in hart en nieren

Kevin Amendt en Peter Jennekens

Tijdens de laatste SOK-bestuursvergadering hoorden wij het trieste nieuws dat Hub Geurts overleden was. Voor ons gevoel plotseling, maar we hadden Hub ook al lange tijd niet gezien. Ook op activiteiten van de SOK was Hub al jaren niet meer aanwezig geweest. Niet dat zijn interesse in de mergelgroeven was verminderd, maar het kwam er gewoon niet meer van.

Meest bekend was Hub van zijn winkel. IJzerwaren Geurts lag op de hoek Louis van de Maesenstraat – Doctor Erensststraat in Valkenburg. De winkel runde hij met zijn broer en was ooit gestart door hun ouders aan de nabij gelegen Sint Pieterstraat. De ouders lieten het mergelstenen pand aan de Louis van de Maesenstraat zelf bouwen en het gezin verhuisde in de woning boven de winkel. Hub is ook altijd in de woning boven de winkel blijven wonen, totdat het pand ten prooi viel aan de slopershamer. Het moest wijken voor het nieuw te bouwen winkelcentrum. Dat betekende het einde van de iconische ijzerwaren winkel van de gebroeders Geurts. Hub verhuisde naar Hulsberg.

“Even” bij Geurts binnenlopen was er niet bij. Als mede-bergloper werd je in de winkel altijd hartelijk ontvangen. Andere klanten werden dan vriendelijk maar zo snel mogelijk naar buiten gewerkt. Hub “pielde” zich nog een sigaretje en had vervolgens zeeën van tijd voor je. Zeker voor een praatje over de mergelgroeven. Ook zijn uitgesproken mening over de stand van zaken in Valkenburg stak hij dan niet onder stoelen of banken. In de vitrine onder de kassa prijkte een foto van de door Hub zo geliefde Aardappelberg (Ternaaien Boven) en uiteraard een petroleumvergasser met onderdelen. De plattegrond van Ternaaien Boven lag achter de toonbank klaar ter ondersteuning van de vele bergverhalen. De meeste berglopers kwamen bij Hub in de winkel als er problemen waren met hun petroleumvergasser. Waar kan ik mijn Petromax laten repareren.... Dan moet je bij Geurts zijn.

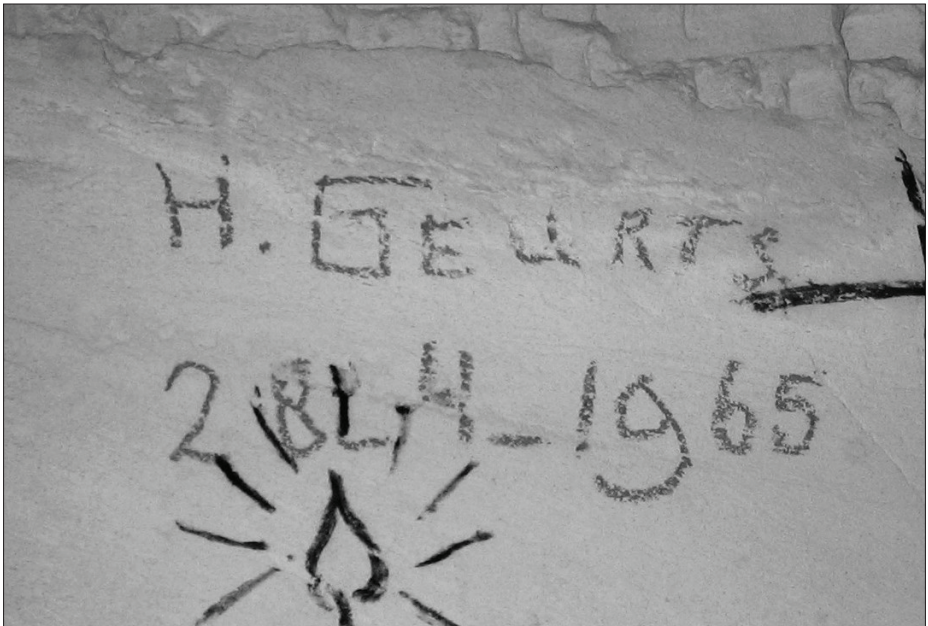
Hub beheerde het gedeelte van de winkel dat nog het meeste weg had van een soort Blokker. Het ijzerwaren gedeelte werd door zijn broer verzorgd. In de grote etalage vensters van de winkel waren producten uitgestald met handgeschreven teksten om de aandacht van de klanten naar de producten te leiden. “Géén geouwehoer... goed gereedschap koop je bij de ijzerboer!”

“Zelfs de Indianen vinden dit super voordelig.” Een rookverbod heeft de winkel nooit gekend. De ene klant kon rekenen op veel aandacht terwijl de andere werd weggekeken. “KVP’ers: kijken voelen pleiten!” riep Hub dan, gevolgd door een lach en met de woorden “ja jongens” vervolgde hij het gesprek.

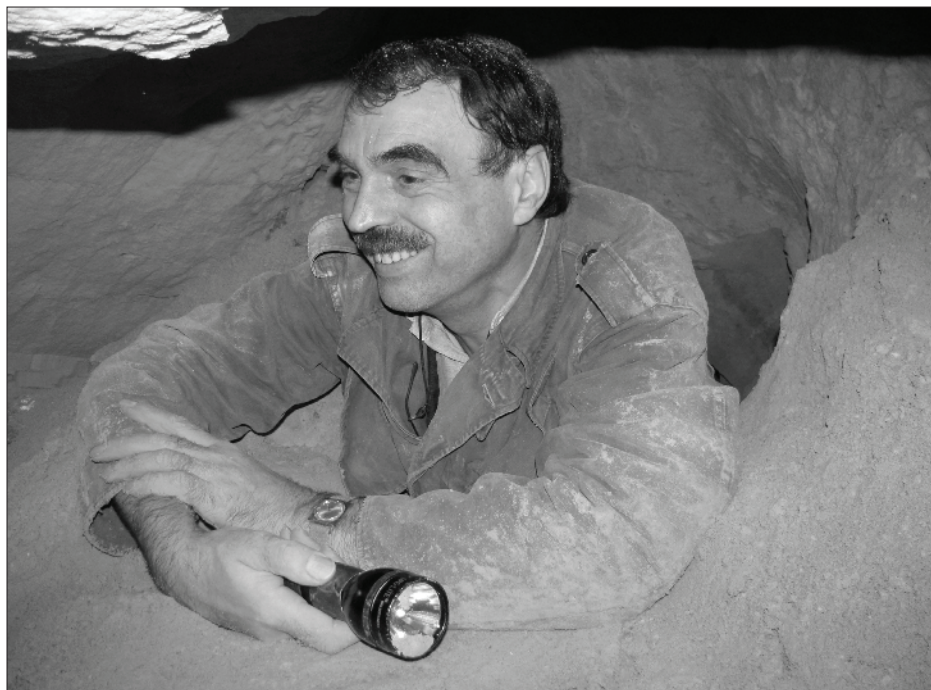
Hub was trots op de winkel en het praktisch vrijstaande woonhuis erboven, waar hij gerust de muziek van The Rolling Stones wat harder kon zetten en niemand tot overlast was. The Rolling Stones kwamen ook terug in een van de vele bergverhalen. De Vallenberg bij Sibbe was een van zijn geliefde groeves en in de jaren 60 werd een platenspeler meegenomen en klonk ook hier de muziek van The Rolling Stones. Opschriften in die groeve met teksten als “The Rolling Stones” en andere bands uit die tijd als “The Pretty Things” herinneren hier nog aan. Hub is altijd fan gebleven van The Rolling Stones. Vele jaren is Hub beheerder bij de Stichting Ir. D.C. van Schaik van twee groeven in het Biebosch, namelijk de Heiberggroeve en de Gewandgroeven.

Met het overlijden van Hub is de bergloper-wereld weer een markant figuur kwijtgeraakt.

Wie zijn herinnering aan Hub nog eens wilt opfrissen zoek dan eens op YouTube “De Gebroeders Geurts Valkenburg” en kijk het filmpje van Erik Visser (account MrAdamyork1) gefilmd in 2011/2012.

Opschrift van Hub uit 1965 toen hij in zijn jonge jaren al de berg inging.

Hub in zijn element.

In gesprek met een mede-Valkenburger bij zijn winkel.

Kruipend door de mergel met de petroleumvergasser in zijn hand. Toen Hub een print van deze foto kreeg zei hij: “Als ik dood ga, wordt dit de foto voor mijn bidprentje”.

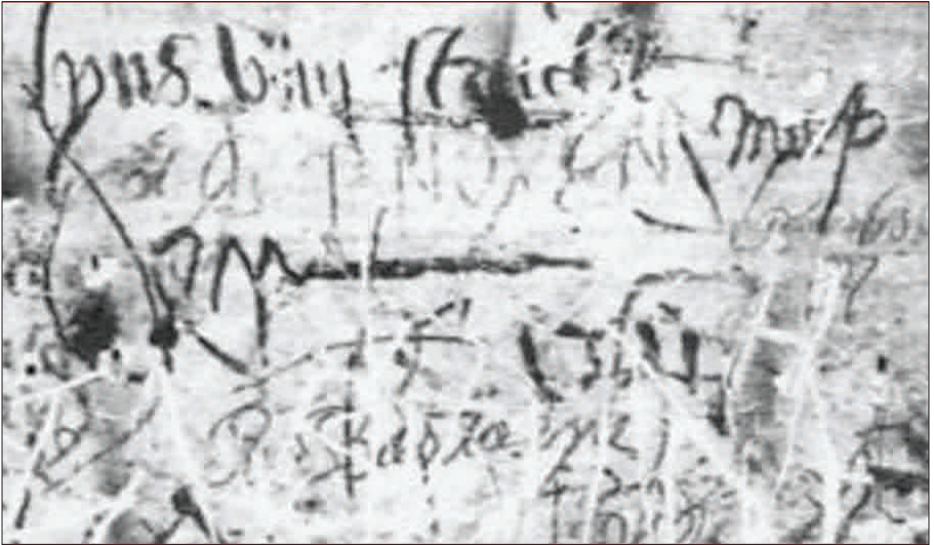

Het oudste opschrift in de St. Pietersberg

Rob Habets

Zoals velen zullen weten, ben ik al heel lang bezig met onderzoek naar de ontginningsgeschiedenis van de St. Pietersberg. Onlangs was ik bezig heel nauwgezet de opschriften te bekijken zoals die te vinden waren in de onmiddellijke omgeving van de drup. Ik maakte daarbij gebruik van foto's zoals die bijv. te vinden zijn in de collectie van Jan Spee. Soms bleken die echter een te lage resolutie te hebben om voldoende details waar te nemen om met voldoende zekerheid uitspraken te kunnen doen. De collectie van Van Schaik bevatte betere foto's: die gaan terug op de oorspronkelijke glasplaatnegatieven en Hans Ogg kon me die leveren. Er kwamen twee intrigerende data te voorschijn. Die vind je hieronder. De ene is omcirkeld op de foto, de andere tref je aan in de rechterbenedenhoek van de andere foto

Ik had wel een idee wat daar stond, maar legde de opschriften ook voor aan een aantal kennissen. Maar ook wilde ik daarover de mening van een echte deskundige op dit gebied. Frans Roebroeks van het RHCL was bereid zich erover te buigen. Hieronder zijn reactie:

“Om met de eenvoudigste te beginnen, het opschrift in Romeinse cijfers, daar staat te lezen: Anno Domini MCCCCLVII, dus 1457: dus toch het tot nu toe bekende oudste opschrift. (Noot HO: we hadden Frans al verteld dat daar in de buurt ook een opschrift van 1487 en 1508 stond).

Met het andere opschrift heb ik problemen. Er staat een ‘1’ gevolgd door een ‘3’. Maar dan volgt er een hele vreemde ‘6’ en, mogelijk, een ‘4’. Maar dat laatste getal kan ook een ‘H’ zijn. Ik heb er in elk geval veel moeite mee om dit opschrift als een jaartal te beschouwen. Het zou natuurlijk een hele mooie vondst zijn, maar ik heb zo mijn bedenkingen”.

Hoe dan ook: Lambier le Pondeur stond tot nu toe bekend als alleroudste gedateerde opschrift. Lambier is in dat opzicht onttroond. Wel blijft het zo: Lambier staat er nog. De beide andere zijn verdwenen. Maar we zijn weer een stukje verder terug in de geschiedenis.

Het Dielis Rapport II

Rob Heckers

Zoals in de vorige SOK-Info beschreven ben ik van zin om het Dielis-rapport opnieuw uit te geven. Daarom wil ik u er nogmaals aan herinneren dat inschrijven op de uitgave nog steeds mogelijk is.

De uitgave zal tegen kostprijs worden geproduceerd en de verwachting is dat de uiteindelijke prijs ergens tussen de 5,- en 7,50 euro zal liggen.

Waar gaat het om?

Het rapport is geschreven door Jan Dielis in opdracht van de ENCI en beschrijft het toen nog af te graven gedeelte van Slavante en het Zuidelijk gangenstelsel. Officieel is het nooit openbaar gepubliceerd en bestaan er alleen fotokopieën van het origineel van. Gezien de jaren en de toenmalige techniek is elke kopie even slecht leesbaar en is het vaak een kopie van een kopie, van een kopie enz. Wat de leesbaarheid niet ten goede komt.

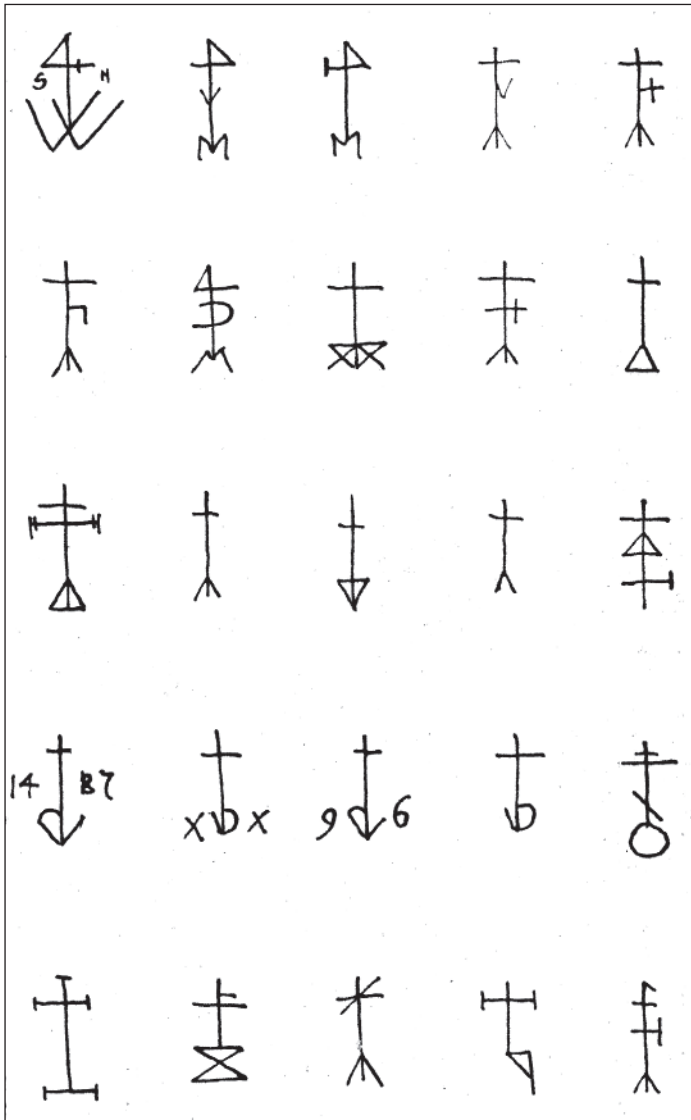
Dit rapport bevat een enorme schat aan informatie over de verdwenen gangenstelsels Slavante en het Zuidelijk Gangenstelsel. In feite is dit de enige goede beschrijving van deze gangenstelsels. Behalve een beschrijving heeft Dielis minutieus alle opschriften en tekeningen nagetekend. Dit rapport bevat heel veel tekeningen die opschriften, tekeningen en andere bijzonderheden weergeven.

Aangezien Dielis zijn afbeeldingen her en der waar plaats was geplaatst heeft, is het een verhaal geworden waar je oneindig door moet bladeren om de in de tekst vermelde afbeelding terug te vinden. De logica van deze werkwijze is ver te zoeken, maar aangezien het hele rapport op een ouderwetse typemachine tot stand is gekomen, min of meer begrijpelijk.

Tijdens het lezen kwam bij mij de gedachte op om de, soms moeilijk leesbare, teksten en afbeeldingen digitaal te verbeteren. Welnu, inmiddels ben ik bijna klaar hiermee en heb ik een prima leesbaar rapport en ik realiseerde me dat ik een bestand had dat misschien ook interessant is voor anderen.

Mijn bedoeling is deze gemoderniseerde versie in omloop te brengen en heb het plan opgevat om er twee delen van te maken. **Deel 1:** het tekst gedeelte en **Deel 2:** het illustratie gedeelte. Zo kunnen de afbeeldingen naast de tekst worden gehouden wat de leesbaarheid zeker ten goede komt.

Mocht u interesse hebben in deze beide delen, kunt u zich zonder verplichting aanmelden via robmac@planet.nl U wordt dan op de hoogte gehouden van de voortgang, kosten en verschijningsdatum. Ik stuur u dan later een definitief bestelformulier waarna u alsnog kunt beslissen om tot aanschaf over te gaan.

Een van de vele vellen vol met huismerken opgetekend door Dielis!

Het document MONTULET

Henri Ceha

Het document Montulet kreeg ik onlangs van Hans Ogg. Hij had het ontvangen van Jan Dauphin.

Jan kunnen wij er niets meer over vragen, want hij is in 1920 overleden. Informatie die Hans van Miets Moreau kreeg wijst erop dat dit document waarschijnlijk afkomstig is van ene Jo Montulet.

Uit zijn tekst concludeer ik dat Jo tussen ongeveer 1910 en 1915 geboren moet zijn, omdat hij in 1925 mee mocht als lampendrager met zijn vader die gids was. Dit verhaal moet Jo op oudere leeftijd, zeg 70 à 80 jaar, geschreven hebben.

Enerzijds is het best wel aardig, met tamelijk interessant nieuws over het smokkelgat. Anderzijds heb ik het ook al een “ratjetoe” genoemd. De laatste bladzijde is waarschijnlijk door zijn broer Matthieu Montulet geschreven. Matthieu is te zien als gids op de bekende foto van Duitse bezoekers aan de Zonneberg bij de ingang onder het opschrift van het bezoek door Koningin Wilhelmina. Matthieu draagt de toendertijds gebruikte gidsen carbidlamp op stok. Matthieu was enige tijd directiechauffeur bij de ENCI, maar hij was vooral geen helper van de Duitse bezetter. Hij werd door de ENCI aangewezen om als gids op te treden als de Duitsers daarom vroegen.

Wellicht zijn er onder de SOK-leden enige goede opzoekers, zoals John Caris, Patrick Semmeling, e.a., die het puzzletje Montulet verder kunnen ontcijferen. Ik heb alles zo veel als mogelijk letterlijk overgetypt, omdat de inhoud ervan gemakkelijker te benaderen is als het gemakkelijk leesbaar is.

MONTULET

1

In de loop der jaren is heel wat geschreven over het gangenstelsel van de St. Pietersberg, de Grot.

Ik wil proberen daar nog iets aan toe te voegen. Mijn vader, Lambert Montulet, was 55 jaar gids in de Grot en heeft in zijn loopbaan heel wat prominente figuren rondgeleid. Zo ook heeft hij in 1903 Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik rondgeleid. Ook heeft hij diverse ministers en hoog

geplaatste lieden rondgeleid. Vaker moest ik vader assisteren. Zo ook in 1925, toen kwam Prinses

Juliaantje, toen nog een tiener van zo'n jaar of 16-17, met haar ouders Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik ook weer een bezoek brengen aan de grotten van St.Pieter. Er waren toen drie gidsen bij die rondleiding: Montulet, Dorlo en Coolen en ik moest mee als lampendrager.

Bij die gelegenheid was door de schilders Ogg een borstbeeld van Juliaantje geschilderd in het Museum (het voormalige Museum Slavante, red.) en door Juliaantje onthuld. Jammer genoeg is dit alles verloren gegaan.

Het gebeurde vaker dat we als kinderen reeds met vader door de gangen gingen rondwalen en dan was het ofwel Fort St.Pieter of naar het gangenstelsel Caestert. Gingen we richting Fort St.Pieter dan moesten we door het PADVINDERSGAT, een klein uitgezaagd gangetje van +/- 80cm vierkant

en +/- 3m lang. Dat PADVINDERS gangetje was de enige verbinding om in het Noordelijk Gangenstelsel te komen vanaf Zonneberg. De Hoofdverbinding was door instortingen onderbroken.

2

Het hele gangenstelsel ga ik in 5 groepen verdelen. Allereerst het Noordelijk gangenstelsel bij het Fort St.Pieter, dan even zuidelijk het gedeelte wat door Burgemeester Ceulen werd geëxploiteerd, nog zuidelijker het gangenstelsel Zonneberg, door Willems geëxploiteerd en dan vanaf de Zonnebergweg tot +/- 400m voor de Belgische grens het grootste complex, dat was van Dhr.Crets. De laatste +/- 400m voor de grens, dus

op Hollands grondgebied, ressorteerde bij het gangenstelsel Caestert, maar zoals ik reeds zei, lag dat op Hollands grondgebied en in eigendom van Jules Feij uit Maastricht. Zaterdags, of als ik vrij van school was, ging ik mee de berg in en dan dwaalde ik, soms ook met vriendjes, door de gangen. Zodoende leerde ik al vlug de weg alleen. Er waren toen nog meer blokzagers in de berg en als iets was, werden signalen gegeven door met een hamer of een steen op een vuursteen te slaan in de muur en dat konden dan door het hele gangenstelsel horen, dat klonk eindeloos door.

3

Colen was ook blokzager en van een heel oude bergwerkers familie, in de berg was hij kind aan huis. Toen dan ook de oorlog 14-18 uitbrak, werd er van het gangenstelsel op grote schaal gebruik gemaakt om te smokkelen. In het begin gingen ze zelfs met paard en wagen met smokkelwaar door de gangen naar België om bij de Duitsers hun smokkelwaar af te leveren. Bij de ingang van het gangenstelsel Caestert stond een Duitse militaire wacht van drie soldaten en zodra er smokkelwaar aankwam, ging een van die Duitse soldaten met de smokkelaars naar het kasteel Caestert (daar

was de hoofdwacht) en daar werd de smokkelwaar afgeleverd, uitbetaald en dan de weg terug.

Maar weldra kwam de douane erachter of er werden controles ook in de berg uitgevoerd.

Achter het douanekantoor, Lage Kanaaldijk, +/- 300m voor de grens boven in het bos was een ingang en daar maakte de douane gebruik van, maar contenance kon de douane niet in de gangen zijn.

Daarom werd besloten dat er een Nederlandse militaire wacht in de berg kwam, maar ook dat was niet afdoende, want de militairen smokkelden zelf mee of hielpen de smokkelaars en dan deelden ze mee in de winst. Nu waren aan de westzijde van de gangen vanaf het Fort St Pieter tot de Pruis (boven Kan) waar nu de Observant ligt alle gangen dicht, dus van de westzijde van de St.Pietersberg was geen verbinding met het gangenstelsel, zodat vanaf het fort St.Pieter tot bij de Pruis een vaste wand was en dat deze vaste wand bij de Pruis in oostelijke richting ging tot de oostelijke helling en daar ophield.

4

En daar waar die vaste wand ophield, daar waren enkele gangen die verbinding hadden met het gangenstelsel Caestert , dus vlak achter het douane kantoor. Het leek wel of daar (waar nu de Observant ligt) die vaste wand de grens was van het eigendomsrecht, zowel aan de noordzijde van Crets als aan de zuidzijde van Feij. De zuidzijde was dus vanaf de Zonnebergweg tot +/- 400 M

voor de grens en dan volgde voor de grens +/- 400 m van Dhr.Feij en dat gedeelte resorteerde bij

het gangenstelsel Caestert. Die vaste wand was daar enkele meters dik, dus waar die vaste wand ophield in de oostelijke helling , daar waren enkele gangen die verbinding hadden en kon men van het Zuidelijk deel naar het gangenstelsel Caestert komen en dat was dus het punt waar de smokkelaars moesten doorkomen. Toen dan ook de Nederlandse militairen geen uitkomst gaven ,

heeft de Hollandse genie die gangen laten springen en toen dachten ze dat smokkelen door

de gangen afgelopen was. Maar de genietroepen waren goed en wel weg of de smokkelaars hadden door de instorting heen een nieuwe doorgang gemaakt, de zogenaamde Kiezelberg en zo herleefde de smokkel weer opnieuw. Maar weer kwam de douane hiervan op de hoogte en werden er dan ook steekproeven gedaan. Maar contenance konden zij niet in de gangen zijn, want niet alleen in de gangen maar overal werd gesmokkeld.

5

Een nieuwe opening van +/- 4 m lang en ongeveer 60 à 70 cm breed was het resultaat en die had de naam gekregen de Kiezelberg . Zo herleefde de smokkelarij. Maar weer was het de douane ter ore gekomen. (5 regels onleesbaar doorgestreept) Gesmokkeld werd leer, schoenen, chocolade en alles wat eetbaar was. In de gangen bij Caestert stond een Duitse wacht en wanneer smokkelaars aankwamen ging een van de Duitsers met de smokkelaars naar het kasteel

Caestert, daar was de hoofdwacht en daar werd afgeleverd en uitbetaald. Intussen was de bergwerker Colen, die zeer goed op de hoogte was van het gangenstelsel, met iets anders bezig. Colen deed dit in samenwerking met garagist Straatmans uit de Kapoenstraat, die iedere avond tegen 5 uur bij de ingang Zonneberg aankwam en daar met Colen verder ging. Zij waren zogenaamd bij het fort St.Pieter naar 12 gouden apostelen aan het zoeken. (Er loopt een legende dat vanaf het fort St.Pieter een gang naar de Hoofdwacht op het Vrijthof loopt en daar zouden 12 gouden beelden van de apostelen zijn verstopt)

6

Maar in werkelijkheid waren Colen (Kolen) en Straatmans met iets heel anders bezig. Ongeveer 500m westelijk van de Kiezelberg had Colen een nieuwe doorgang gemaakt en zo hebben Colen en Straatmans de hele oorlog van 1914-1918 door zonder dat dit opviel hiervan gebruik kunnen maken.

In een dichte gang links boven in de hoek had Colen zijn nieuwe doorgang gemaakt. Het was zeer vakkundig uitgezaagd, +/- 80 cm hoog en ongeveer 60 cm breed . De voorkant was zo gemaakt dat het niet opviel. Er was een zinken plaat voor geplaatst die aan de kant gedeeltelijk in het gangetje stak.

De plaat was eerst met rode menie geverfd en op de nog natte verf was losse mergel er overheen

gegooid. Zodat het onderscheid tussen de wand en de plaat niet te zien was. In de pijler zelf,

onder aan de grond, had Colen een sleuf gemaakt en daarin verborg hij de ladder die hij gebruikte.

Ik was zeer bevriend met Colen, we gingen vaker samen biljarten en herhaaldelijk zei hij tegen mij:

“Ik weet nog een andere doorgang dan de Kiezelberg, die jij niet weet.”

Verder kreeg ik niks los,

zei hij niets.

Vaker ter verkenning heb ik nog eens gaan zoeken, maar zonder resultaat, totdat wij

in 1928 bij opmetingen voor de ENCI bij Caestert waren ingegaan om achter de Kiezelberg te komen, ik met ingenieur Hans Freij.

7

Intussen was ik bij de CBR, later ENCI, in dienst gekomen en moest ik vaker controles uitoefenen

in het gangenstelsel aldaar. Ook gingen in kaart brengen met ingenieur Hans Freij om zwakke plekken vast te leggen, zodat de zware machines die op de dekgrond werkten niet plotseling in de diepte verdwenen. Zo hadden wij het hele gangenstelsel in kaart gebracht tot bij de zogenaamde Kiezelberg. 's Morgens om +/- 9 uur gingen we dan binnen, namen brood mee en bleven dan tot +/-15.30 uur . We hadden een bepaalde dichte gang uitgezocht waar we alles Achter lieten, dus jas en etenswaar enz. en waar we 's middags de boterham gingen eten.

Toen we aan de noordelijke kant van de Kiezelberg klaar waren moesten we ook de achterkant van de Kiezelberg in kaart brengen, dus zuidelijker en om daar te komen moesten we bij Caestert naar binnen gaan. Toen zijn we helemaal westelijk, dat was de zuidkant van de scheidingsmuur in een dichte gang terecht gekomen, waar losse mergel in een hoek tot bijna aan het plafond lag en boven in een hoek losse blokken mergel op mekaar gestapeld lagen en toen we die blokken weghaalden

kwamen we in een gangetje van ongeveer 80 cm hoog en 60 à 70 cm breed en in dat gangetje stond het gereedschap van Colen en tevens een bus met roet en dat roet gebruikte zij om de voetsporen uit te wissen.

8

Dat was dus wat Coolen wel wist en ik niet. In 1928 hebben we de nieuwe doorgang ontdekt.

En het toeval wil, toen we die zinken plaat weg duwde, kwamen we tot de ontdekking dat we precies in die gang keken waar we verschillende dagen ons brood hadden zitten eten.

We hadden precies onder het smokkelgat ons brood gegeten en er was ons helemaal niets opgevallen.

Boven ons in de linkerhoek was het zogenaamde smokkelgat.

(Einde eerste deel)

WORKSHOP VLEERMUIZEN

gegeven door SOK- lid Ger Beckers

Wees er snel bij, want het aantal deelnemers is beperkt.

Dit jaar wordt de Vleermuis Workshop gehouden op de woensdagavonden 1,22 en 29 september en op zaterdagochtend 9 oktober.

De woensdagavonden worden besteed aan de theorie en het gebruik van de Bat-detector. Op zaterdagochtend wordt een onderaardse kalksteengroeve bezocht.

Woensdagavond 1 september van 20.00 tot 22.00 uur: ecologie vleermuizen.

Woensdagavond 22 september van 20.00 tot 22.00 uur: herkenning vleermuizen.

Woensdagavond 29 september van 19.00 tot 21.30 uur (let op: ander tijdstip): het gebruik van de Batdetector, diverse types.

Zaterdagochtend 9 oktober van 10.00 tot 12.00 uur: determineren van vleermuizen in een winterobject.

De theorielessen op de woensdagavonden vinden plaats in de Natuurtuinen Jekerdal.

De locatie van de onderaardse groeve die op zaterdagmorgen wordt bezocht, wordt nog bekend gemaakt.

De kosten voor deze workshop bedragen € 17,50 voor IVN-leden en € 22,50 voor niet-IVN leden.

Een digitale reader is bij de prijs inbegrepen. Online opgave vooraf is verplicht. Een must voor SOK-leden die graag hun kennis met betrekking tot vleermuizen willen bijspijkeren.

IVN Maastricht

aanmelden: <https://forms.gle/EZVvD7cNCLQAPCqA7>

problemen bij het aanmelden: Vanessa Ali, anessahilwig@gmail.com

Vaashaertelt

Foto: Ton Breuls

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Ton Breuls

“Plattegrond van tien bij vier meter van de complete Sint Pietersberg” (de Limburger van 25 juni 2021): ruim 2000 manuren zitten erin, maar nu is de plattegrond van de complete **Sint PIETERSBERG** in de **ZONNEBERG** dan toch echt klaar. Jarenlang hebben **Wilfred SCHOENMAKERS**, **Jim JANSSEN**, **Paul GADET** en **Paul JONAS** er vele vakantiedagen voor opgeofferd; 200 kilometer aan gangen minutieus ingetekend, eerst met potlood, daarna met pigment; 99 kolommen, 36 rijen. Telkens in hokjes van tien bij tien centimeter, 3500 vakjes, waarvan er 1600 zijn gevuld. Blokje na blokje verscheen de plattegrond. Elk vakje nam een half uur tot drie kwartier in beslag.

“Boren naar ondergrondse tunnel om woning te stabiliseren in Zussen” (Het Belang van Limburg van 26 juni 2021): in de Waterstraat in Zussen zijn boringen uitgevoerd op zoek naar een ingestorte graet of tunnel van een ondergrondse mergelgroeve (GROTE BERG – red.). Burgemeester VOS verklaarde het huis erboven tijdelijk onbewoonbaar. Tijdens een recente routinecontrole in de ondergrond werd de uitgespoelde graet ontdekt. De stabiliteit van de woning boven de graet kon in gevaar zijn. Er werd tot een diepte van 19 meter geboord maar de graet of tunnel werd niet ontdekt.

“Eerste hernieuwde blik in de vuursteenmijnen” (dL van 26 juni 2021): in de ondergrond bij Rijckholt wordt hard gewerkt om de zesduizend jaar oude vuursteenmijnen te consolideren en publiekelijk toegankelijk te maken. Zo dicht op het zweet van de mijnbouwers kom je nergens. Met het op deze schaal toegankelijk maken met een volledig 180 graden panoramabeeld heeft Rijckholt en de **Van SCHAIKSTICHTING** een Europese primeur te pakken. Een stelsel van vele meterslange lage gangetjes krioelt door elkaar als een ondergronds mierenest. Met een zaklamp zie je hoe ver ze wel niet doorlopen.

“500 jaar oude olielamp gevonden tijdens onderzoek mergelgroeven” (HBvL van 6 juli 2021): nu en dan is de ondergrond erg moeilijk bereikbaar en wordt de hulp ingeroepen van het klimteam van de brandweer van Bilzen. Zo ook bij het 3D-onderzoek onder de Trudo Jansstraat in Zussen door **Mike LAHAYE** en de **vzw Hulpdienst Groeven**. Tijdens de opmeting deden de onderzoekers een merkwaardige vondst: een intacte, eeuwenoude olielamp. “Volgens kenners dateert de lamp van in het begin van de 16e eeuw. Het gaat om aardewerk van het type “Raeren” bij Aken en de lamp is dus zo’n 500 jaar oud.”

“Eeuwenoude mergelgroeve ontdekt” (dL van 13 juli 2021): achter het huis aan de Neerhem 8 in Valkenburg hebben onderzoekers van de **Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven** een mergelgroeve uit de 12e of 13e eeuw ontdekt. Een van de oudste in het Geuldal. Het onderzoek maakt duidelijk dat het om een archeologisch monument van de eerste orde gaat. **Hans OGG, Carlo SIJBEN** en **Rob HABETS** lichten de vondst toe. De gangen zijn met slagbeitels gemaakt, wat duidelijk blijkt uit de kasporen. Diezelfde techniek is gebruikt in de inmiddels weer dichtgemaakte groeve bij de kasteelruïne, honderd meter verderop, waarvan is aangetoond dat ze middeleeuws is.

“Mosasaurus Bartje woont in grotten van Kanne” (HBvL van 14 juli 2021): de mergelgrotten van Kanne (**DRIESBERG**) hebben een bijzondere nieuwe bewoner: mosasaurus Bartje. De vzw Grotten van Kanne kocht de 65 miljoen jaren oude schedel om het verhaal van het prehistorisch leven in onze contreien te illustreren. De vzw heeft de schedel van een Italiaanse privéverzamelaar kunnen kopen op een online veiling. *“Bartje is een halisaurus, die gevonden is in Marokko. Het is een kleiner geslacht, maar wel een neefje van de mosasaurus van Maastricht. En daarom heel erg geschikt om te tonen hoe de dieren er uitzagen”.*

“Donker gat wordt pronkstuk in grot” (dL van 16 juli 2021): in alle stilte hebben vrijwilligers van de vzw Grotten van Kanne een verloren hoekje in de oude mergelgroeve aan het **AVERGAT** in Kanne ingericht als kapel uit de Napoleontische tijd. Met de reconstructie van de kapel wordt meteen een stukje geschiedenis van Limburg in de Franse tijd, rond 1800, blootgelegd. Ze hebben daarvoor tekeningen van soortgelijke kapellen in de regio gebruikt. “Tot voor kort was dit een donker gat”, zegt gids **Stefan DEGRÈVE**. “Maar nu is het een pronkstuk dat we tijdens de rondleidingen aan de bezoekers willen laten zien.”

“Resten duizend jaar oude boot ontdekt” (dL van 27 juli 2021): bij grindwinning in de Maas bij Grevenbicht zijn de resten van een duizend jaar oude boot gevonden. De 35 oude eikenhouten planken, samen met een lading grind opgegraven, blijken planken van de buitenhuid van een schip, enkele spanten en dwarsverbindingen. De planken werden bij elkaar gehouden met kleine ijzeren krammetjes van een type dat tussen de jaren 1000 en 1200 wordt gedateerd. In de buurt van het wrak zijn ook nog circa vijftien grote mergelstenen gevonden die vermoedelijk tot de lading behoorden en afkomstig waren uit de mergelgroeve van de **Sint PIETERSBERG** in Maastricht.

“Actieprogramma voor mergelgroeven goedgekeurd” (HBvL van 10 augustus 2021): de Vlaamse regering zet het licht op groen voor het actieprogramma **MERGELGROEVEN** van Riemst. “Dit waardevol cultuurhistorisch erfgoed blijven bewaren en tegelijk de veiligheid garanderen, is een delicate evenwichtsoefening,” zegt de Vlaamse minister van Onroerend Erfgoed **Mathias DIEPENDAELE**. Het ligt voor de hand dat het stabiliseren van de ondergrond een cruciale opdracht is. Het hangt daarbij nauw samen met de erfgoed- en natuurwaarden die beschermd blijven. “Het is een stap verder in het proces inzake veiligheid, bescherming en conservatie,” aldus burgemeester **Mark VOS**.

Met dank aan de trouwe correspondenten: Johan Janssen, Mike Lahaye, Gilberte Nicolaas, Jan Paul van der Pas, Herman de Swart en Peggy Versteegh. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@telenet.be.

Volgende SOK-zoomlezing

Vrijdag 10 september

Aanvang 19.30

De SOK-Info-redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info-redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaïk:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet u contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak of vernielingen aan een van de groeven, dit direct melden, liefst dezelfde dag nog. Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Het calamiteitenummer van de stichting: 06-816 88 967.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaïkstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De Van Schaïkstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	+32 (0)12-45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Rob Swaans	043-347 08 68
Gewandgroeve	Marc Dresens	06-557 27 887
Heiberggroeve		
Groeve de Keel / Kleine Keel	Luc Walschot / René Peels	+32 (0)12-44 13 50
Groeve Eys (niet toegankelijk)	Wim Kneepkens	043-347 11 88
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers / Jean Marie Schrijnemaekers	043-364 52 39
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg (niet toegankelijk)	John en Rob Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (niet toegankelijk)	Marieke Huijben	06-874 47 825
Theunisgroeve	Ed en Thuur Thijssens	06-446 33 650
Vuursteenmijn Rijckholt	Martha en Jan van de Ven	043-343 20 84

De Sint-Pietersberg

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.

Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.

Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon 06-558 25 192

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

S.O.K.

De SOK-Info
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

Provincie Limburg

